

تدوین راهبردهای تقویت کارکردهای هیأت‌های مذهبی با رویکرد ارتقاء قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران

نویسندگان: عباس بابایی^۱، احمد باصری^۲، مهدی ناظمی اردکانی^۳، حجت الله مرادی^۴

تاریخ دریافت: ۹۶/۳/۱۳

تاریخ پذیرش نهایی: ۹۶/۵/۲۱

فصلنامه مطالعات راهبردی بسیج، سال بیستم، شماره ۷۵، تابستان ۱۳۹۶

چکیده

هیأت‌های مذهبی به عنوان یکی از ارکان اصلی قدرت نرم در نظام جمهوری اسلامی ایران دارای کارکرد اصلی که توسعه فرهنگ شیعی و عاشورایی است و کارکردهای فرعی شامل کارکرد فرهنگی، مذهبی، سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، نظامی و هنری است. این تحقیق با هدف ارائه راهبردهای تقویت کارکردهای هیأت‌های مذهبی با رویکرد ارتقاء قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران فراهم شده است. به لحاظ روش شناسی از نوع مطالعات کاربردی و نمونه آماری تحقیق با استفاده از روش نمونه گیری هدفمند ۶۰ نفر انتخاب گردید برای جمع آوری اطلاعات از ابزار پرسشنامه و برای تجزیه و تحلیل از روش خبرگی استفاده گردید. ماتریس ارزیابی موقعیت هیأت‌های (نمودار space) نشان دهنده وضعیت تهاجمی خفیف است و در پنج سال آینده این موقعیت به فعال شدید در خواهد آمد. نتایج تحقیق نشان داد که باید با تقویت محتوای عزاداری و آموزش مداحان، سخنرانان و دست اندرکاران هیأت‌ها از فرصت‌ها و نقاط قوت موجود نهایت بهره برداری را به عمل آورده و با تبیین اهمیت موضوع از ایجاد انحرافات و کج روی‌ها و آسیب‌های موجود در هیأت‌های مذهبی جلوگیری نمود.

واژگان کلیدی:

کارکردگرایی، هیأت‌های مذهبی، قدرت نرم، ماتریس سوات، راهبردهای تقویت

۱. دانشجوی دکتری رشته مهندسی سیستم‌های فرهنگی دانشگاه جامع امام حسین (ع) (نویسنده مسوول) babaeabbas54@yahoo.com
۲. استادیار دانشکده فرهنگی و اجتماعی دانشگاه جامع امام حسین (ع). ahmadbas@gmail.com
۳. دانشیار دانشکده فرهنگی و اجتماعی دانشگاه جامع امام حسین (ع) mnazemi32@yahoo.com
۴. استادیار دانشکده فرهنگی و اجتماعی دانشگاه جامع امام حسین (ع). psyops_ir@yahoo.com

ماهیت نظام جمهوری اسلامی ایران بر مبنای آموزه‌های اسلام و تأکید بر مؤلفه‌هایی مانند فرهنگ و ارزش‌های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی اسلامی شکل گرفته است. این مسئله باعث ایجاد تفاوت اساسی با سایر نظام‌های مختلف در دنیا می‌باشد. بنابراین اگر در مفهوم سازی اولیه از قدرت نرم^۱ که توسط جوزف نای^۲ ارائه شده است مؤلفه‌هایی مثل فرهنگ، دیپلماسی عمومی و ارزش‌های سیاسی و در نهایت مطلوب‌های سیاست خارجی بیان گردیده است (Nye, 2011, p102). اما منابع قدرت نرم اسلامی، برخلاف منابع غربی بر ارزش‌هایی چون ایثار، شهادت طلبی، معنویت گرایی، عدالت باوری، ولایت مداری، حق گرایی و استقلال طلبی استوار است به گونه‌ای که ضمن ایجاد تحول فرهنگی در سطح داخلی بر روند تحولات خودباوری دینی و بیداری اسلامی در حوزه پیرامونی خود و جهان نیز تأثیر گذار بوده است.

بی شک در میان عناصر و مؤلفه‌های فرهنگی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران روحیه شهادت طلبی، مقاومت و ایستادگی در مقابل ظلم و ستم که بنام فرهنگ عاشورایی شناخته می‌شود، مهم‌ترین قدرت نرم فراملی شیعه و اسلام است و شاخصه‌هایی همچون هیبت و شکوه، مخاطب عام و گسترده، خیرخواهی و ... دارد. در این میان هیأت‌های مذهبی اصلی‌ترین نقش را در تبیین و ترویج فرهنگ عاشورایی و روحیه شهادت طلبی بر عهده دارند. ریشه هیأت‌های مذهبی در محبت به ولایت و خاندان پیامبر (ص) به عنوان عظیم‌ترین سرمایه اجتماعی و ملی نظام اسلامی بوده و برخوردار بودن از شبکه عظیم الهی و مردمی هیأت‌های مذهبی از ویژگی‌های اختصاصی نظام اسلامی می‌باشد. نقش بی بدیل هیأت‌های مذهبی در حفظ و ارتقاء بنیان دینی و مذهبی مردم به ویژه در پیروزی انقلاب اسلامی و پیشبرد اهداف نظام مقدس جمهوری اسلامی خصوصاً در دفاع از کیان نظام در دوران دفاع مقدس و بالأخص در خنثی سازی فتنه ۸۸ بعد از هتک حرمت به مقدسات در روز عاشورا و حضور چشمگیر هیأت‌های مذهبی به طور خودجوش در نه دی بر کسی پوشیده نیست. به همین دلیل است که اهمیت وجود هیأت‌های مذهبی نقش اساسی در افزایش قدرت نرم نظام جمهوری اسلامی ایران بر عهده دارد.

حضرت امام خمینی (ره) در مقدمه‌ی وصیت‌نامه سیاسی الهی خود تأکید می‌کنند، «همه باید بدانیم که آنچه موجب وحدت بین مسلمین است این مراسم سیاسی است که حافظ ملیت مسلمین، به ویژه شیعیان ائمه اثنی عشر علیهم صلوات الله و سلامه است.»

1. soft power
2. Joseph.s Nye.

(صحیفه نور، ۱۳۷۵، ج ۲۱، ص ۱۷۳). مقام معظم رهبری نیز بارها به نقش بی بدیل هیأت‌های مذهبی در پیشبرد اهداف مقدس نظام جمهوری اسلامی اشاره نموده‌اند. «این هیأت‌ها از جمله بارقه‌های درخشان حسینی در فضای جامعه اسلامی ما و از برکات و حسنات جاریه آن نهضت عظیم الهی است». (مقام معظم رهبری، ۷۳/۵/۱۲). «دشمنان اسلام نتوانسته‌اند این عادت دینی و الهی را از شیعیان سلب کنند و این امر نشان دهنده تأثیر جریان عزاداری مجالس و هیأت‌های مذهبی در ایمان و عقیده مسلمانان است». (مقام معظم رهبری، ۷۳/۵/۱۲). «در محرم سال ۵۷ هیأت‌های مذهبی به وسیله‌ای برای اظهار اعتراض گسترده ملت به رژیم فاسد پهلوی، حمایت از امام و استقرار نظام اسلامی تبدیل شدند و بدون تردید پیروزی انقلاب اسلامی به میزان زیادی مرهون نقش مهم این هیأت‌ها است». (مقام معظم رهبری، ۷۳/۵/۱۲). این هیأت‌ها با توصیفاتى که از آن بیان شد، یکی از ارکان مهم و مؤثر در بقاء، استمرار و ترویج مکتب اهل بیت (ع) به شمار می‌روند. در واقع می‌توان این گروه‌های اجتماعی را یکی از نمادهای بارز در عرصه‌های توسعه فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، آموزشی و پژوهشی و فرهنگ کارگروهی و جمعی در جامعه دینی دانست که کارکردهای متعددی شامل کارکردهای آشکار مانند: نقش آفرینی سیاسی، اسوه‌سازی، تقویت باورهای دینی و کارکردهای پنهان مانند: تقویت همبستگی اجتماعی، تثبیت نظام اخلاقی، حفظ الگوی جامعه، کارکرد فراغتی و ... دارند..

هیأت‌های مذهبی در کنار کارکردهای مثبتی که از آنها برشماری شد، با توجه به ساختار مردمی و غیردولتی آن در صورت عدم نظارت، کنترل و ترمیم، دارای برخی کارکردهای منفی نیز به عنوان نقاط ضعف و آسیب‌ها هستند که می‌توانند به صورت تهدیدی این نقطه قوت فرهنگی نظام اسلامی را دچار مشکلات اساسی نمایند. اگر دقت نکنیم ممکن است این فرصت و قوت انقلاب اسلامی را با برخی از آفت‌ها و آسیب‌ها به تهدید برای انقلاب و اسلام تبدیل کنند. آسیب‌هایی مانند: «قمه‌زنی، حمل علم، ترویج و نصب شمایل ائمه اطهار (ع)، بی‌اعتنایی به شأن جلسات عزاداری، به کارگیری موسیقی‌های نامناسب، روضه‌های ساختگی، زبان حال گوینده و سراینده، تعبیرات غلوآمیز، خرافات، عدم آشنایی با فقه عزاداری و هیأت‌داری، ترویج عرفان‌های کاذب، غفلت از مصالح جهان اسلام با ایجاد تفرقه و ارائه چهره خشن و افراطی از شیعیان در فضای رسانه‌ای و .....

کارکردهای منفی ذکر شده، باعث می‌گردد که هیأت‌های مذهبی در راستای تقویت و ارتقای قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران دچار چالش جدی قرار گرفته و

نتوانند ظرفیت بالای خود را در این زمینه به منصفه ظهور برسانند. چرا که همان قدر که نقش هیأت‌ها برای ما مهم است، برای دشمنان ما نیز مهم و حیاتی است. آن‌ها دریافته‌اند که هیأت‌های مذهبی به خوبی توانسته‌اند در برابر تهاجمات سخت و نرم، نظامی و فرهنگی، مرکز اصلی مقاومت و تربیت نیروی ولایی و مبارز باشند و در صف اول مبارزه با فساد و تهاجم قرار گیرند. لذا دشمنان دین اسلام، مذهب تشیع و جمهوری اسلامی ایران که مولود فرهنگ ناب تشیع است به خوبی از این قدرت نرم هیأت‌ها آگاهند و به خوبی می‌دانند تا وقتی که پرچم‌های سیاه عزاداری اهل بیت (ع) و حضرت اباعبدالله الحسین (ع) در خیابان‌ها و کوچه‌ها به اهتزاز در بیایند و یکسره پیام شهادت طلبی، ولایت مداری و ظلم ستیزی را زنده کنند، کاری از پیش نمی‌توانند ببرند. لذا بر آن شده‌اند که هجمه و تهاجم خود را بر اصلی‌ترین سنگر تشیع که متشکل از علما، مادحین اهل بیت (ع) و عزاداران ولایی و شهادت طلب و در یک کلام هیأت‌های مذهبی است، وارد کنند.

بنابراین هدف اصلی از این پژوهش طراحی راهبردهای تقویت کارکردهای هیأت‌های مذهبی با رویکرد ارتقاء قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران است. لذا سوالات اصلی این پژوهش که مطرح می‌گردد، این است که راهبردهای تقویت کارکردهای هیأت‌های مذهبی با رویکرد ارتقاء قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران کدام است؟ در کنار سؤال اصلی سؤالات فرعی نیز مطرح می‌باشد. از جمله: کارکردهای اصلی هیأت‌های مذهبی در راستای توسعه قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران کدام است؟ همچنین نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدیدات کارکردی هیئات مذهبی کدام است؟

بر این اساس مقاله حاضر در چهار بخش شامل بررسی مفاهیم نظری تحقیق متشکل از (تعریف، تاریخچه، انواع و اجزاء هیأت‌های مذهبی، بررسی کارکردهای هیأت‌های مذهبی و ...) روش شناسی تحقیق (نوع و روش تحقیق، جامعه آماری و نمونه، روش جمع‌آوری اطلاعات و...) و بخش یافته‌های تحقیق و راهبردهای ارتقاء قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران از طریق کارکردهای هیأت‌های مذهبی ارائه شده است و پیشنهادات کاربردی در این زمینه ارائه گردیده است. قطعاً دستاوردهای مطالعه حاضر و راهبردهای ارائه شده ضمن تقویت مبانی و انگاره‌های دانشی می‌تواند در تقویت کارکردهای هیأت‌های مذهبی راهگشا باشد.

۲- ادبیات نظری و پیشینه پژوهش

۲-۱- تعریف هیأت مذهبی

«هیأت» یک گروه اجتماعی، با سابقه تاریخی مشخص و تجمعی از افرادی است که در راستای زنده نگه داشتن یاد و خاطره یک مناسبت مذهبی (اعیاد، ایام ولادت و شهادت ائمه) با محوریت واقعه عاشورا و قیام امام حسین (علیه السلام) و براساس ساختار دو گانه «واعظ» (سخنران، آخوند) / «ذاکر» (مداح، روضه خوان) تشکیل می‌شود و اعضا، از طریق روش‌هایی معمول و آدابی مشخص (سینه زنی، زنجیر زنی / دست زدن) به سوگویی یا شادمانی می‌پردازند؛ شرکت در آن اختیاری و براساس یک اعتقاد و باور درونی است؛ متناسب با ویژگی‌های سازمانی و نیز مخاطبان، یک هیأت جدای از هدف اصلی‌اش، کارکردهای دیگری را هم می‌تواند در بر گیرد. (مظاهری، ۱۳۸۹، ص ۲۷۵)

هیأت‌ها همچنین «نوعی تشکل مذهبی (نهاد دینی)، بر محور عزاداری بر سیدالشهدا و ائمه (علیهم السلام)»، و نیز، «مجموعه‌هایی از مردم هر محله، در شهرها یا روستاها، که جهت سوگویی و روضه خوانی برای امام حسین (علیه السلام) و به ویژه در ایام عاشورا تشکیل می‌یابد» تعریف کرده‌اند. (محدثی، ۱۳۸۱، ص ۵۰۴) با نگاهی جامعه‌شناختی، هویت هیأت را باید بخشی از نهاد دین برشمرد. با توجه به آنکه نهاد، مجموعه‌ای سازمان یافته با هدف برآوردن یکی از نیازهای جامعه است، نهاد دین در جامعه اسلامی، مجموعه گسترده‌ای از مساجد، تکایا، هیأت‌ها، حوزه علمی و نیز آداب و آیین دینی و... است که در صدد ارتقا و رشد و تکامل انسان است.

۲-۲- ویژگی‌های اساسی هیأت‌های مذهبی در راستای افزایش قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران

هیأت‌های مذهبی علاوه بر کارکردهای متعددی که در جامعه دارند، حائز ویژگی‌های دیگری نیز می‌باشند که آنها را در افزایش قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران در جایگاه ویژه‌ای قرار داده است، از جمله اینکه:

الف- هیأت‌های مذهبی در طول تاریخ به خصوص در طول تاریخ تشیع در ایران، عامل اصلی گسترش فرهنگ اسلامی در بین مردم و نهادینه کردن آن و هسته‌های اولیه‌ی ترویج دین در سطح جامعه بوده‌اند. رهبر معظم انقلاب راجع به این موضوع فرموده‌اند، «ما مسلمان‌ها و به خصوص ما شیعیان، امتیازی داریم که دیگر ملیت‌ها و ادیان این امتیاز را به قدر ما ندارند و آن عبارت است از اجتماعات دینی که به شکل روبه‌رو، چهره به چهره، نفس به نفس تشکیل می‌شود که این را در جاهای دیگر دنیا و در ادیان دیگر کمتر می‌شود پیدا کرد. هست؛ نه به این قوت، نه به این وسعت، نه به این تأثیرگذاری و

محتوای راقی.» (مقام معظم رهبری، ۱۳۸۷/۴/۴).

ب- در حال حاضر ۹۱ هزار و ۶۲۸ هیأت مذهبی در کشور در حال فعالیت است. (معممی مقدم، ۱۳۹۴، ص ۱) این هیأت‌ها در سراسر کشور با داشتن ده‌ها هزار عضو فعال بزرگترین شبکه فرهنگی - تبلیغی جهان تشیع می‌باشد که دارای جایگاهی والا و ظرفیت وسیع و نقش قابل توجهی در تعمیق و گسترش فرهنگی اسلام ناب محمدی (ص) و توسعه باورهای دینی جامعه و افزایش قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران است.

جدول شماره ۱- آمار هیأت‌های مذهبی کشور در سال ۹۴

ردیف	عنوان	تعداد	توضیحات
۱	تعداد کل هیأت‌های در کشور	۹۱۶۲۸	مشترک ثبت شده
۲	هیأت مردانه	۷۹۳۹۲	ثبت شده
۳	هیأت زنانه	۱۲۲۳۶	ثبت شده
۴	هیأت دائمی (فعال در طول سال)	۵۱۴۴۵	ثبت شده
۵	هیأت دائمی مردانه	۴۴۴۴۵	ثبت شده
۶	هیأت دائمی زنانه	۷۰۰۰	ثبت شده
۷	هیأت دانش‌آموزی	۴۰۰۰	ثبت شده
۸	هیأت مذهبی روستایی	۲۵۰۰۰	ثبت شده
۹	تعداد مداحان کشور	۸۵۰۰۰ نفر	رسمی و شناسنامه دار

ج- هیأت‌های مذهبی، نقش هویت‌پذیری را ایفا می‌کنند. فرد با پیوند و وابستگی به این گروه‌ها هم ارزش‌های آنان را می‌پذیرد، هم از آنها تبعیت می‌کند. گروه نیز می‌تواند بر نحوه‌ی عمل به ارزش‌ها از سوی افراد نظارت داشته باشد. یکی از بهترین شیوه‌ها برای تربیت نسل جوان و جامع‌ترین روش برای تربیت در وجوه مختلف، هیأت‌های مذهبی هستند و شاید روشی برای تعلیم و تربیت دینی و البته انقلابی بهتر و کارآمدتر از هیأت مذهبی نباشد.

د- اصلی‌ترین رسالت هیأت‌های مذهبی اقامه عزاداری و سوگواری و ذکر مصیبت در شهادت حضرت سیدالشهدا و احیاء فرهنگ پرشور و شعور و بالنده‌ی عاشورا و تعظیم شعائر مذهبی و دینی است. اما آنچه که کمتر مورد توجه قرار گرفته، نقش اجتماعی هیأت‌های مذهبی در جامعه و کارکرد آنها در برقراری تعاملات در سطوح مختلف مردمی است. چرا که فرهنگ عاشورا و مکتب حسین (ع) درس آموز ابعاد گوناگون زندگی بشر و متفکرین، خاصه شیعیان بوده است. (مجدالاشرفی، ۱۳۸۴، ص ۱۴)

۲-۳- تاریخچه هیأت‌های مذهبی

تاریخچه عزاداری بر سیدالشهداء به واقعه عاشورا و عصر همان روز و پس از پایان یافتن نبرد، به عزاداری زنان شهدا و اهل بیت (ع) بر سر اجساد شهدا برمی‌گردد. (ابن طاووس، ۱۳۸۱، ص ۴۳). بعدها توأبین در سال ۶۵ هجری قبل از قیام خود در کوفه اولین مجالس تعزیت رسمی را برپا داشتند. اما دسته‌های عزاداری در شکل جدید، نخستین بار در سال ۳۵۲ به وجود آمدند. به دستور معزالدوله، در عاشورای سال ۳۵۳ عزای عمومی اعلام شد و از مردم خواسته شد که با پوشیدن جامه سیاه، اندوه خود را نشان دهند. (مظاهری، ۱۳۸۹، ص ۲۲)

مراسم عاشورا و عزاداری همچنان در دوره سلاطین سلجوقی، خوارزمشاهیان و دوره مغول ادامه پیدا کرد. با روی کار آمدن دولت صفویه و ایجاد یکپارچگی به صورت کشوری شیعه و مقتدر، سرودن شعر در مدح و رثای ائمه و شهدای کربلا برای شاعران افتخاری بس بزرگ محسوب می‌شد. و این تأثیری فراوان بر آینده آیین سوگواری محرم گذارد. در این زمان کتاب «روضه الشهداء» به رشته تحریر درآمد و قوه محرکه‌ای شد برای پیدایش مراسم محرم که از بطن آن، سبک تازه‌ای از فعالیت به نام روضه خوانی یا قرائت «روضه الشهداء»، به وجود آمد. دو قرن و نیم بعد، این سبک به منزله رشته‌ای در آمد که به وسیله آن، اشعار غنائی و متون و نمایش‌های تعزیه به هم بافته شدند. از این زمان به بعد تکیه‌ها و حسینیه‌ها و موقوفات مربوط به عزاداری امام حسین (علیه السلام) در ایران شکل گرفت. از عزاداری در دوره افشار و زند نیز گزارش‌های مهمی نقل شده. پس از این دوره هم، هیأت‌های مذهبی به عنوان یک خرده نظام قوی در دستگاه تبلیغ مذهبی، دوشادوش خرده نظام «روحانیت و حوزه» گسترش یافته و بر قدرت خود افزودند. هر چند با اعمال سیاست‌های نوسازی پهلوی اول، و برنامه‌های دین ستیزانه پهلوی دوم، اندکی از این قدرت کاسته شد؛ اما پیروزی انقلاب اسلامی، به مثابه خون تازه‌ای در کالبد این گروه‌ها بود، و تاریخ حیات آنان را وارد مرحله تازه‌ای کرد.

۲-۴- بررسی انواع هیأت‌های مذهبی

بر اساس دو معیار سازمان و مخاطب می‌توان مدل‌های مختلفی از گونه‌بندی هیأت‌های مذهبی ارائه کرد. گونه‌بندی‌های بر اساس سازمان هیأت‌ها، به نوع، ثبات، پیچیدگی، محل، قدمت، استمرار، گستردگی، نسبت با سازمان مرتبط، و موقعیت جغرافیایی هیأت‌های اشاره دارند. گونه‌بندی‌های بر اساس مخاطب، به گزینش، جنسیت، گروه سنی، گروه اجتماعی، قشر اجتماعی، نوع رابطه با سیاست و نوع رابطه با انقلاب، مخاطبان هیأت می‌پردازند.

طبق مدل گونه‌بندی «ساختی- کارکردی» و از طریق بررسی تاریخی و طیف‌سازی

عناصر مختلف یک هیأت مذهبی نمونه (تیپ ایده‌آل)، هیأت مذهبی را می‌توان به چهار دسته‌ی کلی: هیأت‌های سنتی (با زیرشاخه‌های قدیمی و تازه‌تأسیس)، هیأت‌های انقلابی (با زیرشاخه‌های، آغازین، دوران جنگ و دوران بعد از جنگ)، هیأت‌های عامه‌پسند یا پاپ (با زیرشاخه‌های خرد، محوری و انقلابی) و شبه‌هیأت‌ها تقسیم کرد. (مظاهری، ۱۳۸۹، ص ۳۰۵)

۲-۵- اجزاء و ارکان هیأت‌های مذهبی

یک هیأت از اجزاء و ارکان متعددی تشکیل شده است، سخنران، مداح، مخاطب، مسجد و حسینیه و... که همگی عناصری هستند که در تشکیل یک هیأت دخیل می‌باشند.

- سخنران: سخنرانی رکن اساسی هیأت‌های مذهبی می‌باشد. در واقع اصلی‌ترین کارکرد هیأت‌های مذهبی که همان تبیین و ترویج فرهنگ دینی و معرفت مذهبی است از طریق سخنرانی عالمان دینی و خطبا شکل می‌گیرد.

- مداحان و ستایشگران (مرثیه‌سرایان و شاعران): امروزه مداحان جایگاه مهمی در هیأت‌های مذهبی بر عهده دارند. به گونه‌ای چه بسا بتوان گفت، آن‌ها عامل اصلی برپایی هیأت‌ها به‌ویژه در مجالس عزاداری به شمار می‌روند.

- مخاطبان: مخاطبان نیز یکی از ارکان هویتی هیأت‌های مذهبی و دینی می‌باشند و برنامه‌های تنظیم شده از سوی بانیان هیأت‌ها که از طریق سخنرانان و مداحان تدوین می‌شود با حضور مخاطبان اعتبار می‌یابد. (بهار و احمدی، ۱۳۹۳، ص ۴۴)

۲-۶- بررسی کارکردهای هیأت‌های مذهبی

واژه کارکرد^۱ به لحاظ لغوی دارای معانی مختلفی چون، فایده، منظور، انگیزه، نیت و قصد، هدف، نتیجه، کنش و کارآئی می‌باشد. در جامعه‌شناسی، کارکرد به نتایج و آثار عینی پدیده‌ها یا ساختارهای اجتماع اطلاق می‌شود. منظور این است که هر پدیده اجتماعی کارکرد معینی بر عهده دارد که به نحوی در دوام و اداره‌ی جامعه مؤثر است. به بیان دیگر، هر گروه نهاد اجتماعی عهده‌دار کارکرد یا وظیفه‌ای است و تا زمانی که آن وظیفه از نظر اجتماعی الزامی می‌باشد، کارکرد مذکور نیز دوام می‌آورد و پایدار می‌ماند. (روح‌الامینی، ۱۳۸۴، ص ۸۴). کارکردهای هیأت‌های مذهبی شامل کارکرد فرهنگی و مذهبی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی است و در همه حوزه‌های نظام‌های چهارگانه تأثیرگذار است. می‌توان گفت کارکردهای مذهبی باز تولید فرهنگ و هویت آنها و تحکیم همبستگی خاص این اجتماع‌ها می‌باشد. در اینجا به برخی از آنها اشاره می‌کنیم، بانگامی به نظرات اندیشمندان در این زمینه مشاهده می‌گردد که از نظر دور کیم دین

همین مناسک است که کارکرد اصلی آن ایجاد، تقویت و تجدید احساسات دینی است. (همیلتون، ۱۳۸۹، ص ۱۷۰). درس‌لر نیز کارکرد اصلی دین را حفظ ثبات عقاید فرهنگی درباره‌ی نیروهایی می‌داند که مقدس و ماوراءالطبیعی شناخته می‌شوند. ادی کارکرد اصلی دین را آموزش آموزه‌های دینی و اجرای مراسم دینی و تقدس بخشیدن به هنجارها می‌داند. (همیلتون، ۱۳۸۹، ص ۲۰۸). با نگاهی به کارکردهای بیان شده درمی‌یابیم که کارکرد اصلی هیأت‌های مذهبی که همان توسعه فرهنگ عاشورایی است با کارکردهای اصلی که اندیشمندان علوم اجتماعی برای کارکرد دین برشمرده‌اند تطابق دارد. همین‌طور کارکردهای فرعی هیأت‌ها نیز مطابقت مشخصی با سایر کارکردهای دین دارد. می‌توان کارکردهای عمومی هیأت‌ها را به‌عنوان مراسم و اجتماعات مذهبی در چند مورد اساسی خلاصه کرد که عبارت‌اند از، باز تولید، تقویت و انتقال باورداشت‌های مذهبی، تقویت انسجام و همبستگی اجتماعی، تثبیت نظام اخلاقی، تقویت عقلانیت و حمایت از ایدئولوژی، تقویت جامعه‌پذیری اعضا و صیانت، تدوام و انتشار مذاهب و ادیان (به ویژه با جذب اعضای جدید) (بهار و احمدی، ۱۳۹۴، ص ۱۵)

علاوه بر این، می‌توان کارکردهای هیأت‌ها را از منظر امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) را از خلال بیانات ایشان اینگونه استخراج کرد، تربیت انسان مطلوب اسلام، ایجاد روحیه مجاهدت و شهادت طلب، سازمان دهی مردمی در مقابل ظالمین، ایجاد قدرت مقاومت در برابر دشمنان، ایجاد حاکمیت اسلام و حفظ نظام اسلامی، زمینه سازی برای آغاز نهضت‌های اسلامی، تحقق وحدت کلمه (جمعی از نویسندگان، ۱۳۸۷، ص ۱۰۲). با توجه به اینکه در این پژوهش به دنبال بررسی کارکردهای هیأت‌های مذهبی هستیم در نتیجه به لحاظ روش شناختی از الگوی نظری «کارکردگرایی» بهره برده‌ایم. در خصوص کارکرد نظرات مختلفی وجود دارد. کارکردها عبارتند از «عملکردهایی که تطبیق یا سازگاری یک نظام اجتماعی را امکان پذیر می‌سازند». با این اوصاف انگیزه‌های فردی چندان در تعریف کارکرد هر ساختار یا نهاد دخیل نیست. در این زمینه رابرت مرتون با تعریف مفاهیمی مکمل تعریف کارکرد را جزئی‌تر و کامل‌تر می‌کند، کارکرد آشکار، کارکرد پنهان، کارکردها، پیامدهای پیش‌بینی نشده (نتایج ناخواسته) و بی‌کارکرد. به اعتقاد او هر نهاد یا ساختار اجتماعی به‌طور کلی می‌تواند دونوع کارکرد داشته باشد، آشکار و پنهان. (درودی، ۱۳۹۴، صص ۴-۵)

کارکردهای آشکار آن کارکردهایی است که با قصد قبلی صورت می‌گیرد. حال آنکه کارکردهای پنهان بدون قصد قبلی اجرامی‌شود (ریتزر، ۱۳۸۰، ص ۱۴۷). نباید از نظر دور داشت که همه کارکردهای یک نهاد، الزاماً برای ابقای جامعه نیست و حتی ممکن است

نقشی خلاف آن هم بازی کند؛ می‌توان این دسته از کارکردها را اصطلاحاً «کژکار کرد» نامید. یعنی درست همچنان که ساختار یا نهادهای می‌توانند به حفظ بخش‌های دیگر نظام اجتماعی کمک کنند، می‌توانند برای آنها پیامدهای منفی داشته باشند. (ریترز، ۱۳۸۰، ص ۱۴۷). وی همچنین مفهوم بی‌کار کرد را به عنوان عملکردهایی مطرح کرد که از یک نظام دردی را دوانمی‌کنند. با توجه به تقسیم‌بندی مرتون، این کارکردهای مشترک را می‌توان در دو دسته آشکار و پنهان بررسی نمود:

الف- کارکردهای آشکار: نقش آفرینی سیاسی، اسوه‌سازی، تقویت باورهای دینی، ب- کارکردهای پنهان: تقویت همبستگی اجتماعی، تثبیت نظام اخلاقی، حفظ الگوی جامعه، کارکرد فراغتی، تسکین آلام و تخدیر مصائب فردی و اجتماعی. (ریترز، ۱۳۸۰، ص ۱۵۱)

بر همین اساس، در پژوهش حاضر تمرکز بر کارکردهای آشکار (اصلی) هیأت‌های مذهبی به طور عام و بر کارکردهای پنهان (فرعی) به طور خاص می‌باشد. لذا نظریه‌مبنایی ما در این پژوهش نظریه کارکرد گرای مرتون می‌باشد.

کارکردهای هیأت‌های مذهبی به دو صورت اصلی و فرعی در جدول ذیل که نگارنده جمع‌آوری و دسته‌بندی کرده است به طور کامل ذکر شده است، این نوع دسته‌بندی متعلق به نگارنده بوده و پیش از این به این صورت انجام نشده است:

جدول شماره ۲- کارکردهای هیأت‌های مذهبی

نوع کارکرد	اصلی							
	فرعی	فرعی	فرعی	فرعی	فرعی	فرعی	فرعی	
ردیف	توسعه فرهنگ شیعی و عاشورایی	سیاسی	اجتماعی	فرهنگی	اقتصادی	دینی و مذهبی	هنری	نظامی
۱	ایجاد و توسعه فرهنگ شیعه	ظلم ستیزی و مقابله با یزیدیان زمان (عدم سازش با استکبار)	هویت پذیری در گروه و تقویت جامعه‌پذیری اعضا	عزاداری و روضه خوانی	بازتولید فرهنگ کرامت و بخشش در جامعه	توسعه و تقویت باورهای دینی و مذهبی	تقویت ادبیات دینی	تشکیل هسته‌های نظامی قبل از انقلاب
۲	برقرار نمودن ارتباط مستمر مردم با باورهای مذهبی تشیع	ایجاد حاکمیت اسلام و حفظ نظام اسلامی	نظارت جمعی بر نحوه عمل به ارزش‌ها	احیای فرهنگ غنی عاشورا	رونق اقتصاد در محرم و صفر	گسترش و آموزش فرهنگ اسلامی	گسترش هنر دینی و آیینی مانند تعزیه، سخنوری، مداحی	ایجاد شور و حماسه در دوران دفاع مقدس

۲-۷- پیشینه تحقیق

در خصوص هیأت‌های مذهبی کتاب‌ها و مقالات متعددی در نشریات و سایت‌های مختلف چاپ گردیده است. اما با بررسی به عمل آمده تاکنون پژوهشی در خصوص ارائه راهبردها به روش سوات^۱ در خصوص هیأت‌های مذهبی انجام نشده است. در این پژوهش به بررسی نقاط ضعف و قوت و فرصت و تهدید هیأت‌های مذهبی به طور کامل پرداخته شده است و با توجه به مشخص نمودن مهمترین نقاط و مولفه‌های هر یک از موارد اشاره شده، راهبردهای اصلی در جهت تقویت نقاط قوت، استفاده مناسب از فرصت‌ها و همچنین رفع و برطرف نمودن نقاط ضعف و مقابله با تهدیدات ارائه گردیده است که با توجه به روش و نوع تحقیق هر کدام از پیشینه‌های ذیل در این زمینه به بررسی یک جنبه از آسیب‌های هیأت‌های مذهبی از نگاه جامعه‌شناسی پرداخته‌اند. در حالی که در این پژوهش برای اولین بار به هیأت‌های مذهبی از جنبه قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران نگریسته شده است. به چند مورد از پژوهش‌ها در این باره اشاره می‌شود،

جدول شماره ۳- پیشینه تحقیق

نویسندگان	اهداف یا سؤالات اصلی	روش استفاده شده	مهم‌ترین یافته‌ها
حسام مظاهری (۱۳۸۷)	بررسی گفتمان دینی هر عصر و مناسبات میان نهاد دین و سیاست در هیأت‌های مذهبی	توصیفی با استفاده از منابع کتابخانه‌ای و اسنادی	نویسنده در این اثر به هفت مفهوم که آن‌ها را «عناصر هویتی هیأت‌های مذهبی» که عبارتند از: کارکرد، سازمان، مخاطب، مدل دینداری، متولیان، مداحی و ادبیات تعریف و بررسی شده و همچنین با در نظر گرفتن دو معیار «سازمان» و «مخاطب»، پانزده مدل فرضی گونه‌بندی هیأت‌های مذهبی بررسی و نهایتاً یک مدل تلفیقی و چندبعدی را به عنوان «مدل ساختی - کارکردی» پیشنهاد شده که بر طبق آن هیأت‌های مذهبی معاصر در سه دسته «سنتی»، «انقلابی» و «عامه‌پسند» به علاوه یک گونه فرعی «شبه‌هیأت‌ها» ذکر شده‌اند.
الحیدری (ق. ۱۴۲۳ه.ق)	بررسی جامعه‌شناختی گفتمان شیعی در عراق، به ویژه از منظر مناسک عزاداری	توصیفی با استفاده از منابع کتابخانه‌ای و اسنادی	مناسک مذهبی و به خصوص مناسک عزاداری به مثابه یک گفتمان دینی که بخش تفکیک‌ناپذیری از تشخیص و هویت اجتماعی شیعیان عراق را تشکیل می‌دهد همچنین به برخی از دلایل سیاسی - معیشتی زندگی شیعیان عراق و تأثیر آن بر رویکرد و گرایش آنها به مراسم عزاداری بحث شده است.

نویسندگان	اهداف یا سؤالات اصلی	روش استفاده شده	مهم‌ترین یافته‌ها
کوثری (۱۳۸۵)	بررسی موسیقی پاپ دینی و گسترش استفاده از این موسیقی در مراسم مداحی مذهبی	روش کیفی- تحلیل محتوا	رواج موسیقی پاپ در سومین دهه انقلاب، تنها در حوزه موسیقی دیده نمی‌شود، بلکه گسترش استفاده از این موسیقی در مراسم مداحی مذهبی هم به چشم می‌خورد.
جمعی از نویسندگان (۱۳۹۱)	بررسی مقوله عزاداری و کم و کیف آن از نظر ائمه هدی (ع) و امام خمینی (ره) و رهبر معظم انقلاب (عالی) پرداخته شده است.	توصیفی با استفاده از منابع کتابخانه‌ای و اسنادی	در این کتاب به بررسی مقوله عزاداری و کم و کیف آن در سه بخش مجزا از جمله از نظر ائمه هدی (ع) و امام خمینی (ره) و رهبر معظم انقلاب (مدظله العالی) پرداخته شده است.
رحمانی (۱۳۸۵)	بررسی فرم و محتوا (سبک جدید مداحی) در مداحی‌ها و تولید گسترده این آثار در قالب موسیقی و کالایی شدن این تولیدات	روش کیفی- مشاهده مشارکتی	محقق به بررسی سبک جدید هیأت‌ها در مداحی و عزاداری پرداخته است. مبنای تئوریک این تحقیق، نظریات دورکیم و کلیفورد گبرتز بوده است. نتیجه می‌گیرد که ورود آهنگ و رقص در این گفتمان و گرایش گسترده مداحان سبک جدید به تقلید از موسیقی پاپ داخلی و خارجی و رسانه‌ای شدن آنها، سبب شده که به نوعی صنعت فرهنگ در این گفتمان شکل گیرد.
بهار و کاهیره (۱۳۸۹)	بررسی جامعه شناختی تغییرات کارکردی از جنبه معرفتی به سوی عاطفی و احساسی با توجه به شکل و محتوای مداحی‌های جدید	روش کیفی- تحلیل محتوا	محققان با بررسی تغییرات کارکردی این گونه از مجالس دینی به این نتیجه رسیده‌اند که هر یک از این مداحان، سبک، شعر، تکبیه کلام و حتی موسیقی خاص خود را ارائه می‌کنند. این مداحان، علاوه بر داشتن صدای خوب، موسیقی جذابی را در نوحه‌ها به کار می‌برند. اشعار مورد استفاده این مداحان بیشتر در قالب تصنیف، ترانه و نزدیک به ادبیات عامیانه است. این مداحان از متونی استفاده می‌کنند که تا حدود زیادی بیانگر عاطفه و احساس مذهبی است و کمتر ناظر به بیان مسائل اخلاقی و مباحث جدی فکری و اعتقادی است. در نتیجه، موجب اشاعه دینداری متناسب با آن در جامعه دینداران خواهد شد.
بهار و احمدی (۱۳۹۳)	بررسی تغییرات کارکردی مجالس دینی و هیأت‌های مذهبی از کارکرد دینی و معرفتی به کارکرد هنری و نمایشی	روش کیفی- تحلیل محتوا	محققان با بررسی تغییرات کارکردی این گونه از مجالس دینی، ضمن برشمردن کارکردهای اصلی آن، براساس پنج شاخص مهم به‌عنوان رکن‌های اصلی هیأت‌های مذهبی شامل، مداح، مستمعین، ایژه، مکان و فضا و محتوا را مورد بررسی و مذاکره قرار دهند. برخی از مراسم‌های عزاداری فعلی از کارکرد دینی به کارکرد هنری و نمایشی تغییر یافته‌اند.

نویسندگان	اهداف یا سؤالات اصلی	روش استفاده شده	مهم‌ترین یافته‌ها
احمدی (۱۳۹۴)	بررسی رابطه‌ی هیأت‌های مذهبی و سبک زندگی و تأثیرات هیأت‌های مذهبی بر سبک زندگی عزاداران و بالعکس	توصیفی و تحلیلی با استفاده از منابع کتابخانه‌ای و اسنادی	در این مقاله با بهره‌مندی از الگوی تبیینی بوردیو، چگونگی رابطه‌ی هیأت‌های مذهبی و سبک زندگی بررسی شده است. از یافته‌های این تحقیق می‌توان به رابطه‌ی متقابل و دوسویه‌ی مفهوم‌های هیأت‌های مذهبی و سبک زندگی اشاره کرد.

۳- روش‌شناسی

پژوهش به لحاظ هدف کاربردی است. از آنجا که این تحقیق با هدف تعیین راهبردهای ارتقاء قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران از طریق کارکردهای هیأت‌های مذهبی انجام می‌گیرد، در واقع نوع پژوهش کاربردی محسوب می‌شود. در این تحقیق محقق به توصیف ابعاد و مؤلفه‌های قدرت نرم پرداخته و به تحلیل کارکردهای مثبت و منفی هیأت‌های مذهبی می‌پردازد.

جامعه آماری، حجم نمونه و شیوه نمونه‌گیری: جامعه آماری جهت ارزیابی و تحلیل عوامل محیطی (قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدها) مؤثر در کارکردهای هیأت‌های مذهبی در این پژوهش عبارتند از کلیه افراد مطلع و دست‌اندرکار هیأت‌های مذهبی (به ویژه هیأت‌های مذهبی برتر تهران بزرگ، استان زنجان، خرمشهر و ...) اساتید و اعضای هیأت علمی، متخصصین و کارشناسان مذهبی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی که در این حوزه صاحب مقاله، کتاب، نظر و ... می‌باشند. از این تعداد ۶۰ نفر حجم نمونه به روش هدفمند انتخاب گردید. بنابراین؛ این افراد کسانی هستند که قدرت نرم و هیأت‌های مذهبی را می‌شناسند، از نگرش راهبردی برخوردارند و در سطوح راهبردی مسئولیت دارند. با توجه به هدف تحقیق و انتخاب نمونه‌گیری غیراحتمالی (تصادفی) هدفمند، کلیه افرادی که شرایط حضور در تحقیق را داشتند مورد شناسایی قرار گرفته و به صورت حضوری به آنها مراجعه و پس از توجیه چگونگی تکمیل و پاسخ‌گویی به سؤال‌های پرسشنامه، پرسشنامه‌های مربوط به این بخش، به صورت تمام شمار تکمیل شده‌اند.

در ادامه برای تدوین و ممیزی راهبردهای ارتقاء قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران از طریق کارکردهای هیأت‌های مذهبی با استفاده از روش تعامل فکری اندیشمندان و خبرگان آشنا با موضوع، از تعداد ۱۵ نفر از نخبه‌ترین جامعه خبرگان (دارای مدرک دکتری و یا دانشجوی دکتری و آشنا با موضوع، سابقه فعالیت فرهنگی و نوع شغل مرتبط) به صورت هدفمند و خبرگی استفاده شده است.

روش جمع‌آوری داده‌ها: در این تحقیق از پرسشنامه محقق ساخته جهت جمع‌آوری اطلاعات در راستای پاسخ‌گویی به سؤالات تحقیق استفاده شده است. پس از تعیین شاخص‌ها و با بهره‌گیری از مستندات موجود و اخذ نظر نخبگان و صاحب‌نظران در موضوع نسبت به تعیین گویه‌های مناسب مبتنی بر شاخص‌های تعیین شده اقدام گردید و پس از بررسی و پالایش و تقاطع‌گیری و حذف موارد تکراری و غیر ضروری تعداد ۷۳ گویه انتخاب گردید. هر کدام از گویه‌ها به تناسب ماهیت و نحوه به پیمایش گذاشتن با مبنای وزن پنج‌گانه شامل؛ (فوق العاده مهم، خیلی مهم، مهم، نسبتاً مهم و کم‌اهمیت) تنظیم شده است.

در این تحقیق برای رسیدن به راهبردهای ارتقاء قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران از طریق کارکردهای هیأت‌های مذهبی؛ ابتدا عوامل محیطی (تهدیدها، فرصت‌ها، ضعف‌ها و قوت‌ها) فراروی جمهوری اسلامی فهرست گردیده و با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته پس از اطمینان از ملاک‌های روایی و اعتبار آن (با استفاده از ضریب لاشه به صورت ۱۰۰ درصد مورد تأیید قرار گرفت) و همچنین ضریب آلفای کرونباخ کلی برای این پرسشنامه ۹۷/۶٪ برآورد شده است که نشان از پایایی بسیار بالای این پرسشنامه داشت، مورد استفاده قرار گرفت. سپس میزان برخورداری نظام جمهوری اسلامی از هر یک از فرصت‌ها و قوت‌ها و میزان احتراز از هر یک از تهدیدها و ضعف‌های فرارو در وضع موجود و پنج سال آتی از پاسخگویان مورد سؤال قرار گرفت. در ادامه از طریق پرسشنامه دیگر راهبردهای ممکن در معرض ممیزی و ارزیابی جامعه نمونه نخبگان واقع شد تا میزان مقبولیت و اهمیت آنها روشن گردد.

شیوه‌های تجزیه و تحلیل داده‌ها: یافته‌های این تحقیق در دو سطح توصیفی و استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت برای تجزیه و تحلیل مصاحبه‌ها که به منظور بررسی سؤالات انجام گردید به صورت توصیفی و برای پرسشنامه‌ها از نرم افزار SPSS استفاده شد. در این پژوهش جهت تجزیه و تحلیل داده‌های بدست آمده و پاسخگویی به سؤالات پژوهش از روش‌های آماری و تکنیک‌های متعدد زیر بهره گرفته شد،

جدول توزیع فراوانی جهت سازماندهی داده‌ها و توصیف نمره‌های خام، شاخص‌های آماری توصیفی (میانگین، میانه، نما، واریانس و انحراف معیار) جهت تعیین ویژگی‌های آماری نمونه و نمرات آزمودنی‌ها در هر یک از شاخص‌ها، ضریب آلفای کرونباخ جهت بررسی پایایی درونی مقیاس‌های پرسشنامه محقق ساخته. ضریب لاشه جهت بررسی روایی مقیاس‌های پرسشنامه محقق ساخته، تکنیک SWOT برای تعیین موقعیت و اولویت‌های راهبردی و آزمون رتبه‌ای فریدمن برای رتبه‌بندی راهبردها.

انتخاب الگوی مناسب برای تدوین راهبرد: تدوین راهبرد ارتقاء قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران از طریق کارکردهای هیأت‌های مذهبی موضوعی چندوجهی و بسیار پیچیده است و اقتضائات خود را طلب می‌کند. برای تدوین این راهبرد در ابتدا چشم‌انداز، رسالت و مطلوب‌های راهبردی، برای شناخت راهبردی، عوامل محیطی مؤثر بر اهداف راهبردی مورد بررسی و پس از تعیین موقعیت و موضوعات اساسی، راهبردهای ارتقاء قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران با تاکید بر کارکردهای هیأت‌های مذهبی با استفاده از نقطه نظرات نخبگان پیشنهاد گردید.

۴- تحلیل یافته‌های تحقیق

۴-۱- مشخصات فردی افراد مورد مطالعه

ویژگی‌های فردی افراد مورد مطالعه شامل؛ تحصیلات، شغل، میزان تجربه مورد توصیف و تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد. فراوانی آزمون‌ها به تفکیک ویژگی‌های فردی پاسخگویان در جداول زیر درج شده است.

جدول شماره ۴- ویژگی‌های فردی افراد مورد مطالعه

۶۰ نفر	سطح تحصیلات	دپلم و زیر دپلم	فوق دپلم و لیسانس	فوق لیسانس	دکتری	
	فراوانی	۴	۲۱	۱۷	۱۸	
۶۰ نفر	سن	۲۰-۳۰ سال	۳۱-۴۰ سال	۴۱-۵۰ سال	۵۱ سال و بیشتر	
	فراوانی	۷	۲۳	۱۴	۱۶	
۶۰ نفر	تجربه	۱-۵ سال	۶-۱۰ سال	۱۱-۱۵ سال	۱۶-۲۰ سال	۲۱ سال و بیشتر
	فراوانی	۴	۱۸	۱۸	۱۲	۸
۶۰ نفر	شغل	متخصصین (مدیران سازمان هاو...) و اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها		مداحان، مدیران و دست‌اندرکاران هیأت‌های مذهبی		
	فراوانی	۳۰		۳۰		

۴-۲- بررسی محیطی هیأت‌های مذهبی

در بررسی محیطی هیأت‌های مذهبی در دو محیط خارجی (نقاط تهدید و فرصت) و محیط داخلی (نقاط قوت و ضعف) ۷۳ مورد از موارد ۲۰۰ گانه که از طریق مصاحبه و بررسی مستندات و منابع و مآخذ به دست آمده بود، انتخاب گردید. دلیل انتخاب این موارد فراوانی بالای آنها در بیان کارشناسان امر (اساتید، مداحان و صاحب‌نظران مسائل هیأت‌های مذهبی) و اهمیت آنها با توجه به تاکیدات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)

و مسئولین دستگاه‌های ذی ربط و مرتبط می‌باشد.

۴-۲-۱- تهدیدات هیأت‌های مذهبی

با توجه به اهمیت هیأت‌های مذهبی در نشر و اشاعه معارف و آموزه‌های دینی به ویژه فرهنگ تشییع، ایثار، مقاومت و مقابله با ظلم و ستم در جامعه، دشمنان و بدخواهان نظام اسلامی همواره در صدد ضربه زدن به این ظرفیت بزرگ جهان تشییع و نظام اسلامی بوده‌اند. با نگاهی به تحركات مختلف دشمنان به ویژه در سال‌های اخیر نشانه‌های این تهدیدات در جهت مقابله با هیأت‌های مذهبی قابل مشاهده است. شیعه‌لندنی دلیلی روشن بر این موضوع می‌باشد. نمونه‌ای از این تهدیدات عبارت است از:

- ۱- سکولاریزه کردن هیأت‌ها با دور کردن هیأت‌ها از مفاهیم انقلابی و ولایت پذیری.
- ۲- خرافی جلوه دادن مکتب تشییع در انظار جهانیان با برنامه‌های نامناسب بعضی از مداحان و سخنوران هیأت‌ها.
- ۳- سست کردن بنیان‌های اصلی شیعه مانند شهادت طلبی و روحیه مبارزه و تسلیم ناپذیری شیعیان.
- ۴- ایجاد اختلاف میان شیعه و سنی از طریق بعضی از هیأت‌های مذهبی.
- ۵- لکه‌دار کردن فرهنگ متعالی عاشورا بوسیله قمه‌زنی و انعکاس وسیع آن برای وهن دین و مکتب تشییع.
- ۶- فرهنگ سازی وارد ساختن آلات موسیقی در عزاداری‌ها.
- ۷- تشویق جهت استفاده از اشعار سست و کم عمق، بی معنی و غیر معرفتی در هیأت‌ها.
- ۸- حمایت‌های مالی از برخی سخنرانان و مداحان و برگزار کنندگان اصلی هیأت‌های مذهبی.
- ۹- تحركات جریان‌های انحرافی وابسته به بیگانه در تحریک عزاداران و بعضی از هیأت‌ها.

۴-۲-۲- فرصت‌های هیأت‌های مذهبی

هیأت‌های مذهبی به عنوان یکی از مهمترین ارکان گسترش دین و آموزه‌های دینی، فرصت بی نظیری را در اختیار جامعه اسلامی جهت ترویج و نشر دین و فرهنگ تشییع قرار داده است. دهه محرم و ایام سوگواری سرور و سالار شهیدان در کنار راهپیمایی عظیم اربعین بیانگر این فرصت اساسی و مهم در جهت تقویت قدرت نرم نظام جمهوری اسلامی ایران است. فرصت‌هایی از قبیل:

- ۱- گسترش هیأت‌ها در کشورهای همسایه و برپایی مراسمات در طول سال به صورت هفتگی، ماهانه و ...
- ۲- دسته‌های بزرگ حسینی‌ه اعظم و زینبیه اعظم زنجان و تأثیر آن بر سراسر کشور و جهان تشییع.
- ۳- قدمت عزاداری در مناطق مختلف جهان اسلام و وجود ریشه‌های کهن عزاداری و تعزیه در کشور.
- ۴- وجود مراکز، کانون‌ها و هیأت‌های مذهبی و همگرا با نظام تشییع ایران اسلامی در سطح منطقه و جهان اسلام.
- ۵- وجود محبت اهل بیت (ع) در دل‌های شیعیان و به ویژه حب امام حسین (ع) و یاران وفادارش

در قلوب عموم شیعیان در جهان و کشور. ۶- وجود ایام محرم (دهه محرم) و تاسوعا و عاشورای حسینی برای شیعیان و هیأت های مذهبی. ۷- اربعین حسینی و پیاده روی ۲۰ میلیونی شیعیان از نجف به کربلا به عنوان بزرگترین راهپیمایی جهان و مظهر قدرت شیعه. ۸- حساسیت بالای شیعیان در مقابله با هر نوع توهین و بی احترامی به ساحت قدسی عاشورا و کربلا. ۹- ریشه دوانیدن عشق اباعبدا... (ع) در روح و جان و بافت مذهبی مردم. ۱۰- حضور گسترده و بی شائبه و خالصانه و در عین حال آگاهانه عموم مردم ایران در مراسم های دینی در قالب هیأت های مذهبی. ۱۱- برگزاری مراسم خودجوش مردمی در دهه محرم و مناسبت های ماه صفر.

۴-۲-۳- قوت های هیأت های مذهبی

قوت های هیأت های مذهبی در محیط داخلی به قدری فراوان و بی شمار است که واقعا قابل احصاء و شمارش نیست. این قوت ها نشانگر اهمیت هیأت های مذهبی در افزایش و ارتقاء قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران است. بعضی از این قوت ها عبارتند از:

- ۱- زنده نگه داشتن احساسات دینی و طراوت بخشی ایمان دین باوران و احیای اسلام
- ۲- تقویت ارتباط قلبی و ایجاد محبت اهل بیت (ع) در قلوب شیعیان در هیأت های مذهبی. ۳- بالا رفتن معرفت و بصیرت دینی شیعیان و تحکیم و گسترش معارف الهی و مبانی اعتقادی به ویژه نماز و امر به معروف و نهی از منکر و... ۴- گسترش فرهنگ شهادت و مقاومت و پرورش شهادت طلبان و ایجاد روحیه جهادی و مبارزه طلبی. ۵- الگوسازی و الگودهی مناسب از سیره معصومان و امام حسین (ع) برای اصلاح در فکر و رفتار فرد و جامعه. ۶- تلطیف روح انسانی و رشد و تحول اخلاقی و طهارت و تزکیه معنوی فرد و جامعه. ۷- ایجاد و تقویت رابطه و پیوند بین سطوح مختلف آحاد جامعه خصوصاً جوانان، با مراکز مذهبی و عالمان دینی با محوریت هیأت های مذهبی. ۸- دشمن شناسی و پیدا کردن بصیرت و آشنایی با شاخص های تمیز حق از باطل. ۹- آشنایی با ابعاد مختلف کتاب آسمانی نظیر قرائت و حفظ و ترجمه و تفسیر آن و ترویج فرهنگ قرآنی و اهل بیت (ع) در هیأت های مذهبی. ۱۰- نمایش و مانور قدرت معنوی و سیاسی جامعه شیعی در همایش راهپیمایی عظیم اربعین حسینی. ۱۱- گسترش آداب دینی و حفظ و رعایت آن ها در روابط اجتماعی در هیأت های مذهبی. ۱۱- مشارکت اجتماعی برای رفع مشکلات اقتصادی و اجتماعی و تشویق به خیرات و مبرات در هیأت های مذهبی. (مانند نذورات سالانه حسینییه اعظم زنجان) ۱۲- بالا بردن سطح صبر و تحمل و استقامت فرد و جامعه در برابر سختی ها و مشکلات با عبرت از عاشورا. ۱۳- تقویت غیرت دینی بین سطوح مختلف جامعه و دفاع همه جانبه از دین و شریعت و حدود آن. ۱۴- سازماندهی

فعالیت‌های سیاسی امت بر محور امامت و ولایت، و سازنده‌ی نهضت‌ها و قیام‌ها (نظیر قیام ۱۵ خرداد ۱۳۴۲ و پیروزی انقلاب اسلامی ایران در ۲۲ بهمن ۱۳۵۷) - ایجاد یکپارچگی و آمادگی دفاعی در برابر تهاجم فرهنگی و نظامی بیگانگان مانند دوران دفاع مقدس و دفاع از حریم آل ... در سوریه و عراق. ۱۶- برخورداری از آثار دنیوی و اخروی و معنوی اشک و گریه در مصائب معصومین خصوصاً حضرت حسین «علیهم السلام» و پیدا کردن قابلیت برای برخورداری از شفاعت آنها. ۱۷- توسل به ساحت مقدس اولیای عظیم الشان الهی برای رفع مشکلات معنوی و اخروی و دنیوی. ۱۸- تحکیم پایه‌های «ولایت» در جامعه اسلامی.

۴-۲-۴- ضعف‌ها (آسیب‌های) هیأت‌های مذهبی

آنچه که به عنوان ضعف و آسیب هیأت‌های مذهبی در محیط داخلی محسوب می‌گردد در دو بعد محتوایی و شکلی قابل بررسی است. در واقع این آسیب‌ها اصلی‌ترین مانع اثربخشی کارکردهای هیأت‌های مذهبی در ارتقاء قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران است. این آسیب‌ها عبارتند از:

۴-۲-۴-۱- آسیب‌های محتوایی

۱- بی‌محتوایی معنا و سطحی بودن اشعار و سخنرانی‌های بعضی از مداحان و واعظان هیأت‌های مذهبی از معارف قرآنی و روایی. ۲- اغراق و غلو درباره قهرمانان عاشورا در عزاداری‌ها. ۳- نقل خواب‌های بی‌اساس و تأویلات غیر مستند و اتفاقات عجیب و غریب (شبیه معجزه یا کرامت) درباره مجالس عزاداری بجای بیان مباحث مستند از منابع و مقاتل معتبر و موثق. ۴- دروغ‌گفتن و ارائه مطالب کذب و روضه‌های جعلی در عزاداری‌ها با توجیه کرامت اهل بیت و وارد کردن خرافات و امور ناصحیح در مراسمات و اعتقادات مردم. ۵- سنت‌سازی غلط و مخالف با روح دین مانند، قمه‌زنی، تیغ‌زنی و حمل‌علامات. ۶- بروز حاکمیت نگرش‌های جناحی در مساجد و هیأت‌های مذهبی و وارد شدن برخی از مداحان به حوزه‌ی مسائل جناحی و سیاسی (القای جدایی دین از سیاست در بعضی از هیأت‌های عزاداری و بهره‌برداری جناحی از هیأت‌ها). ۷- غلبه بعد عاطفی و احساسی حادثه کربلا و غفلت از بعد معرفت‌شناختی و اهداف آن در عزاداری‌ها. ۸- اصالت‌پیدا کردن بعضی از فواید جانبی و فرعی (کسب شهرت و غیره) برای بعضی از مداحان و ذاکران و واعظان. ۹- پرداخت سخیف بعضی از هیأت‌های مذهبی به آموزه‌های دینی در حد پردازش به عناوینی همچون گنبد و گلدسته حرم ائمه اطهار (ع). ۱۰- عدم اخلاص و رقابت‌های شدید و خودنمایی هیأت‌ها با یکدیگر در ظاهر هیأت‌ها (پرچم، علم و تعداد تیغه‌های آن، تعداد جمعیت، غذا و ...) در بعضی از هیأت‌ها. (ریا و شهرت طلبی) ۱۱- بی‌توجهی

به شعائر دینی مثل نماز اول وقت، رعایت حجاب و ... در هیأت‌ها و عزاداری‌ها. ۱۲- ایجاد ذهنیت و تصور پاک شدن تمام گناهان به دلیل حضور در مجالس عزاداری بدون رعایت مسائل دینی و عمل به واجبات و ترک محرمات. ۱۳- اظهار مطالب موهن و سخیف در عزاداری‌ها و رخنه تکیه کلام‌های کم‌دی در عزاداری حسینی (مانند، هر که می‌خواد هرچی بگه من سگ کوی زینبم) ۱۴- عدم تطبیق اهداف قیام سیدالشهداء با زمان حال و محدود کردن قیام امام حسین (ع) به عنوان یک واقعه‌ی تاریخی مربوط به گذشته برخلاف اصل اساسی «کل یوم عاشورا و کل ارض کربلا» در عزاداری‌ها. ۱۵- ناتوانی و ضعف مدیریت، ضعف دانش و بینش مجریان و متولیان هیأت‌های مذهبی. (مدیر هیأت، سخنران، مداح و ...). ۱۶- شخص محوری به جای مجلس محوری (مرید سازی) در برخی از هیأت‌ها. (محور شدن مداح بجای توجه به محتوا) ۱۷- اکتفا به مداحی و سینه زنی بدون سخنرانی و ایجاد بینش در عزاداری هیأت‌های مذهبی. ۱۸- ناآشنایی با فقه هیأت‌داری و ایجاد مشکل شرعی برای عزاداران و بنیان هیأت (مانند، دادن نذر بدون رعایت شرایط نذرکننده و ...). ۱۹- غفلت از مصالح جهان اسلام و ترویج اختلاف شیعه و سنی در بعضی از هیأت‌ها. ۲۰- عدم آموزش مداحان و صدور مجوز لازم برای مداحی توسط مسئولین امر (شورای نظارت بر هیأت‌های مذهبی) ۲۱- استفاده از ابزار آلات موسیقی مثل، طبل، دهل، شیپور، سنج، ارگ و استفاده از آهنگ‌های نامناسب و طاغوتی حرام از نظر مراجع و ایجاد انواع بدعت‌ها در اجرای الحان، آواها و موسیقی مذهبی و آیینی در دسته‌ها و هیأت‌های عزاداری برخلاف شأن مجلس عزای امام حسین (ع). (وهن مراسم عزاداری) ۲۲- بی‌توجهی به تحکیم پایه‌های «ولایت» و ولایتمداری در هیأت‌های مذهبی.

۴-۲-۲- آسیب‌های شکلی

۱- طولانی شدن برنامه عزاداری و سینه زنی. ۲- ایجاد نگرش منفی در مردم به دلیل ایجاد ترافیک و راه‌بندان در خیابان‌ها توسط دسته‌های عزاداری. ۳- اختلاط مردان با زنان در دسته‌های عزاداری. ۴- آسیب رساندن عمدی به بدن باقمه، زنجیر یا هر وسیله‌ی دیگر و ایجاد فضای بصری ناهنجار برای عزاداران دیگر. ۵- حمل علم‌های سنگین و غیر متعارف در جلوی دسته‌جات و ... ۶- برهنه شدن، بالا و پایین پریدن و خودزنی در مجالس و هیأت‌های عزاداری. ۷- بند و طناب و زنجیر به گردن و دست و پا انداختن برای ابراز ارادت برخلاف شأن مجالس عزاداری عزت محور امام حسین (ع). ۸- عزاداری در مکان‌های نامناسب (مانند جاهای بسیار تاریک، قبرستان‌ها و غیره). ۹- برپایی تکیه و خیمه‌ها در مجاورت مساجد و کاهش محوریت مسجد در عزاداری‌ها. ۱۰- عدم رعایت در نظافت معابر و اطراف سقاخانه‌ها و غیره (استفاده از ظروف یکبار مصرف و رها کردن

آنها). ۱۱- تکثیر و نصب تمثال‌های غیر واقعی از اهل بیت (علیهم‌السلام). ۱۲- مداحی‌های ریتمیک (عموماً به سبک ترانه‌های غربی) و حرکت‌های غیر متعارف در قالب سینه زنی ۱۳- برخورد کاسبکارانه بعضی از متولیان و مداحان با عزاداری و هیأت‌های مذهبی و درخواست رقم‌های بالا برای حضور در هیأت‌ها.

۴-۲-۵- آسیب‌های هیأت‌های مذهبی از نظر مقام معظم رهبری

با بررسی فرمایشات و بیانات مقام معظم رهبری، از نظر ایشان آسیب‌های هیأت‌های مذهبی عبارتند از،

الف- خرافه‌گرایی و ایجاد افکار نادرست و منحرف در ذهن جوانان. ب- سبک کردن مجلس و شان عزاداری سالار شهیدان. ج- رقابت‌های شدیدی که گاهی بین گروه‌ها و هیأت‌های مذهبی ایجاد می‌شود که در این حالت متأسفانه اصل عزاداری جای خود را به تمرکز به رقابت با سایر هیأت‌ها و گروه‌های مذهبی می‌دهد. د- متداخل شدن مراسم عزاداری، با غلو، خرافات و امور ناصحیحی از فرهنگ عمومی مردم. ه- فراهم آوردن آزار و اذیت‌هایی برای دیگران، به طور مثال از طریق صدای بلندگو، بسته شدن خیابان و... و- استفاده از اشعار و موسیقی‌ای که در شأن عزاداری حسینی نیست و گاهی ممکن است خلاف شرع باشد و اجتناب از ریتم موسیقی‌های حرام و با ادبیات غنایی و آهنگ‌های نامناسب، سبک تقلیدی از خوانندگان مبتذل. ز- غلبه کردن بعد عاطفی و غفلت از بعد شناخت دینی. ح- ساختن یا استفاده کردن از روضه و مطالبی از قبیل نقل خواب‌ها و مطالب افواهی و مسموعات به ویژه مطالبی که با شأن و شخصیت امام حسین علیه السلام و شهیدان سازگاری نداشته و در عین حال مستند هم نیست، اما تأثیر عاطفی ایجاد می‌کند. ط- آسیب رساندن به بدن، مثل قمه زنی که مبنای دینی ندارد و در این خصوص نیز رهبر معظم حکم حکومتی صادر فرمودند. ی- قرار گرفتن مجالس عزاداری در اختیار افراد کم‌سواد و بی‌تجربه و استفاده از مدح‌ها و تمجیدهای بی‌معنا. (هیأت، ۱۳۹۱، ۷۹).

۴-۳- ارزیابی اثر عوامل محیطی

با بررسی یافته‌های تحقیق در قسمت ارزیابی عوامل محیطی در ۴ بخش تهدیدات و فرصت‌ها، قوت‌ها و ضعف‌ها (آسیب‌های شکلی و محتوایی) به این نتیجه می‌رسیم که اولاً در بخش تهدیدات میزان قدرت ما برای کنترل تهدیدات در حال حاضر ۳،۴۶ می‌باشد که باید در وضع مطلوب به ۴،۶۶ برسد. برای به دست آوردن نمره میزان واقعی تهدیدات وضع موجود را از ۵ کم می‌کنیم تا میزان تهدید کنترل نشده به دست آید. (۵،۴ = ۳،۴۶ - ۵) در بخش فرصت‌ها میزان بهره‌مندی در شرایط موجود ۳،۸۰ می‌باشد که باید در شرایط مطلوب به ۴،۶۶ برسد. در بخش قوت‌ها نیز میزان بهره‌مندی در شرایط موجود

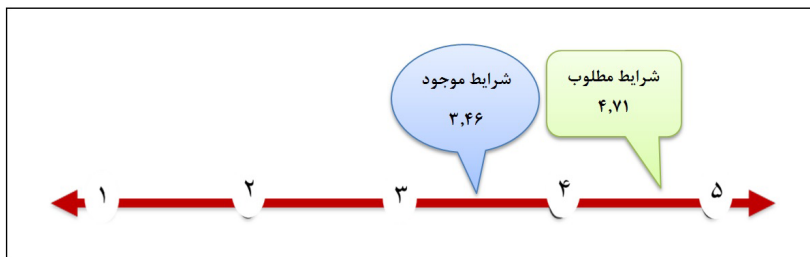
۳,۴۴ است که باید در شرایط مطلوب به ۴,۶۲ ارتقاء یابد. در قسمت آسیب‌ها نیز مانند بخش تهدیدات میزان قدرت ما برای کنترل و پوشش نقاط ضعف (آسیب‌ها) در حال حاضر ۳,۴۷ می‌باشد که باید در وضع مطلوب به ۴,۷۷ برسد. بنابراین ضعف‌های کنترل نشده ما (۵,۵۳=۱-۳,۴۷) در شرایط موجود است و ضعف‌هایی که ما در شرایط مطلوب می‌توانیم کنترل نکنیم (۵,۲۳=۰-۴,۷۷) می‌باشد.

جدول شماره ۵- برآیند میزان بهره‌گیری از مجموعه قوت‌ها و ضعف‌ها (IFE)

عوامل	میزان اهمیت	بهره‌گیری در شرایط موجود	بهره‌گیری در شرایط مطلوب
قوت‌ها	۸۴,۰۲	۲۸۹,۳۵	۳۸۸,۷۷
ضعف‌ها (آسیب‌ها)	محتوایی	۳۲۶,۴۱	۴۳۹,۹۱
	شکلی	۱۶۶,۵۹	۲۳۷,۳۹
مجموع ضعف محتوایی و شکلی	۱۴۱,۹	۴۹۳	۶۷۷,۳
مجموع عوامل داخلی	۲۲۵,۹۲	۷۸۲,۳۵	۱۰۶۶,۰۷

* میزان بهره‌گیری در وضع موجود $۲۲۵,۹۲ \div ۷۸۲,۳۵ = ۳,۴۶$

* میزان بهره‌گیری در وضع مطلوب $۲۲۵,۹۲ \div ۱۰۶۶,۰۷ = ۴,۷۱$

نمودار شماره ۱- میزان بهره‌گیری در وضع موجود و مطلوب

جدول شماره ۶- تعیین موقعیت راهبردی و رویکرد کلان

وضعیت	میزان بهره‌مندی در شرایط موجود	میزان بهره‌مندی در شرایط مطلوب
فرصت (O)	۳,۸۰	۴,۶۶
تهدید (T)	۳,۴۶	۴,۶۶
قوت (S)	۳,۴۴	۴,۶۲
ضعف‌ها (W)	۳,۴۷	۴,۷۷

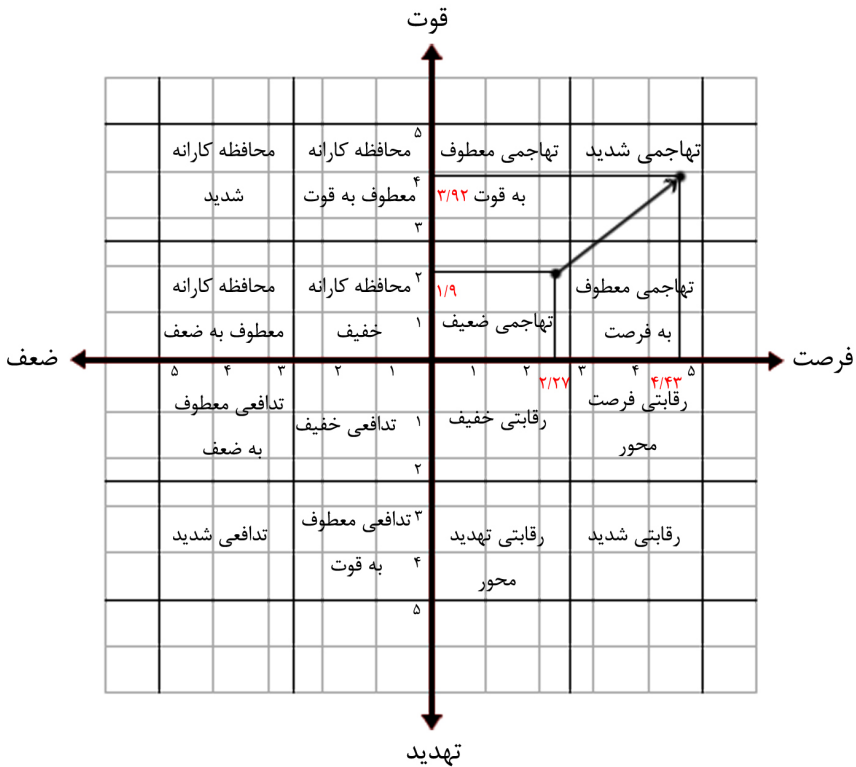
پس از بررسی نمرات چهار مؤلفه (فرصت‌ها و تهدیدها، قوت‌ها و ضعف‌ها) در محیط داخلی و خارجی جهت مشخص نمودن موقعیت راهبردی هیأت‌های مذهبی کشور، جدول ذیل جهت ترسیم ماتریس (space) تهیه گردید.

جدول شماره ۷- محاسبات لازم برای ترسیم ماتریس (space)

شرایط	توان و شدت عامل در شرایط موجود	توان و شدت عامل در شرایط مطلوب
فرصت (O)	۳,۸۰	۴,۶۶
تهدید (T)	$۳,۴۶-۵ = -۱,۵۴$	$۴,۶۶-۵ = -۰,۳۴$
قوت (S)	۳,۴۴	۴,۶۲
ضعف‌ها (W)	$۳,۴۷-۵ = -۱,۵۳$	$۴,۷۷-۵ = -۰,۲۳$
فرصت + ضعف	$۳,۸+(-۱,۵۳)=۲,۲۷$	$۴,۶۶+(-۰,۲۳)=۴,۴۳$
قوت + تهدید	$۳,۴۴+(-۱,۵۴)=۱,۹$	$۴,۶۲+(-۰,۷)=۳,۹۲$

۴-۳-۱- موقعیت راهبردی هیأت‌های مذهبی کشور

نمودار شماره ۲- تعیین موقعیت و اقدام راهبردی (SPACE)

ماتریس ارزیابی موقعیت و اقدام راهبردی هیأت‌های مذهبی (نمودار space) نشان می‌دهد که از نظر نخبگان پاسخگوی، وضعیت موجود هیأت‌های مذهبی حالت فعال خفیف (تهاجمی خفیف) است و مطابق پیش بینی آنها در پنج سال آینده این موقعیت

به فعال شدید (تهاجمی شدید) در خواهد آمد. نمودار space زمانی که موقعیت فعال و تهاجمی را نشان می‌دهد، بیانگر آن است که کشور در موضوع هیأت‌های مذهبی در وضعیت به نسبت مناسبی قرار دارد. یا به عبارت دیگر از فرصت‌ها و قوت‌های بسیار زیادی برخوردار است که می‌تواند با استفاده از آنها نقاط ضعف را برطرف و از تهدیدات خارجی پرهیز کند. بنابراین نظام جمهوری اسلامی ایران در حوزه هیأت‌های مذهبی از شایستگی‌های کلیدی برخوردار است و تا حدود زیادی توانسته بر تهدیدات غلبه کند. لیکن همچنان از آسیب و نقاط ضعف خود در امان نیست و به همین دلیل نمی‌تواند همه فرصت‌های خود را به خوبی شناسایی کند و از منافع آن بهره‌مند شود. اما در آینده می‌تواند از توانایی بیشتری استفاده کند و بیش از گذشته بر تهدیدات وضع‌ها چیره شود و امکان پیدا کند تا در محیط به شکار فرصت‌ها بپردازد. با این حال، تصور می‌شود که،

۱- در شرایط مطلوب می‌توان علاوه بر حفظ وضع موجود از تمامی فرصت‌ها و قوت‌های پیش‌رو در حد زیاد یا خیلی زیاد استفاده کرد.

۲- در بعد محیط داخلی کشور نیز می‌توان از همه قوت‌ها به طور زیاد تا خیلی زیاد استفاده کرده و نقاط ضعف قابل توجه را تا حد نسبتاً زیادی پوشش داد و سایر موارد را در حد متوسط اصلاح کرد.

۴-۳-۲- بررسی موقعیت راهبردی هیأت‌های مذهبی (ارائه راهبردهای ممکن)

با توجه به یافته‌های تحلیل محیطی (سه مورد از هر یک از مؤلفه‌های چهارگانه فرصت، تهدید، قوت و ضعف که بالاترین نمره را کسب کرده بودند)، تحلیل شکاف و با تاکید بر پاسخ به موضوعات راهبردی و با استفاده از جدول سوات راهبردهای ممکن در خصوص هیأت‌های مذهبی پیشنهاد گردیده است، در بررسی اولیه تعداد ۲۳ راهبرد احصاء گردید که با جلسات نخبگی راهبردهای ضعیف حذف و راهبردهایی که از همپوشانی برخوردار بود، ادغام گردید و در نهایت تعداد ۱۱ راهبرد ممکن از منظر نخبگان ممیزی و ارزیابی گردید. تعداد راهبردها با ضریب اهمیت بسیار مهم ۶ راهبرد (اولویت اول) از ۱۱ راهبرد می‌باشد و ۵ راهبرد (اولویت دوم) با ضریب اهمیت مهم ارزیابی شده است.

جدول شماره ۸- ماتریس تهدیدات، فرصت‌ها، نقاط ضعف و قوت‌های اصلی (SWOT) هیأت‌های مذهبی کشور

عوامل محیطی داخلی	نقاط قوت‌ها (S)	نقاط ضعف‌ها (W) ضعف‌های محتوایی (Wt)
	۱- الگوسازی و الگودهی مناسب از سیره معصومان و امام حسین (ع) ۲- بالا رفتن معرفت و بصیرت دینی شیعیان و تحکیم و گسترش معارف الهی و مبانی اعتقادی	۱- بی‌توجهی به تحکیم پایه‌های «ولایت» و ولایتمداری در هیأت‌های مذهبی ۲- غفلت از مصالح جهان اسلام و ترویج اختلاف شیعه و سنی در بعضی از هیأت‌ها

نقاط ضعف‌ها (W)	نقاط قوت‌ها (S)	عوامل محیطی خارجی
۳- دروغ گفتن و ارائه مطالب کذب و روضه‌های جعلی در عزاداری‌ها ضعف‌های شکلی (wf)	۳- تحکیم پایه‌های اعتقاد به ولایت در جامعه اسلامی.	
۱- آسیب رساندن عمدی به بدن با قمه، زنجیر یا هر وسیله دیگر و ایجاد فضای بصری ناهنجار برای عزاداران دیگر ۲- برخورد کاسبکارانه بعضی از متولیان و مداحان با عزاداری و هیأت‌های مذهبی ۳- مداحی‌های ریتمیک (عموماً به سبک ترانه‌هاغربی) و حرکت‌های غیر متعارف در قالب سینه زنی	۱- الگوسازی و الگودهی مناسب از سیره معصومان و امام حسین (ع) همراه با وعظ و خطابه و استفاده از اشعار حماسی و انقلابی.. S101 (اولویت اول) ۲- تحکیم پایه‌های «ولایت» در جامعه و امت اسلامی. (اولویت دوم) ۳- ارتقاء معرفت و بصیرت دینی شیعیان و مبانی اعتقادی از طریق بالا بردن کیفیت مداحی و آموزش مداحان. S203. (اولویت اول) ۴- تحکیم پایه‌های «ولایت» در جامعه و امت اسلامی از طریق سخنرانان و مداحان انقلابی و ولایی (اولویت دوم) ۵- الگوسازی و الگودهی مناسب از سیره معصومان و امام حسین (ع) از طریق ارائه اشعار و متون پرمحتوا و مستند توسط مداحان اهل بیت (ع). (اولویت اول)	۱- " وجود ایام محرم و تاسوعا و عاشورای حسینی برای شیعیان و هیأت‌های مذهبی. ۲- ربیعین حسینی و پیاده روی ۲۰ میلیونی شیعیان از نجف به کربلا ۳- وجود محبت اهل بیت (ع) در دل‌های شیعیان و به ویژه حب امام حسین (ع) و یاران وفادارش
راهبردهای (wo)	راهبردهای (so)	فرصت‌ها (o)
۱- مقابله با ارتکاب حرکات خلاف موازین شرعی مانند قمه زنی، تیغ زنی و... با استفاده از فرصت ایام محرم با بصیرت بخشی به عزاداران و متولیان هیأت‌ها به وسیله مداحان، سخنوران و مبلغان مذهبی (با ارائه نظرات مراجع عظام دینی و بازتاب منفی و سوء استفاده از آن در جهان اسلام و غرب علیه شیعیان). wf101. (اولویت دوم) ۲- آگاه سازی و بصیرت بخشی به عزاداران و متولیان هیأت‌ها و آموزش و ارائه اشعار و متون پرمحتوا و مستند به مداحان اهل بیت (ع) (اولویت دوم) ۳- آگاه سازی و بصیرت بخشی متولیان و مداحان اهل بیت (ع) در خصوص ویژگی‌هایی عزاداری مطلوب با برگزاری جلسات منظم آموزشی و هم‌اندیشی مداحان (اولویت دوم)	۱- آگاه سازی متولیان هیأت‌ها نسبت به اقدامات دشمن در ترویج خرافات، بدعت‌ها، تحریفات و اکاذیب در عزاداری‌ها (اولویت اول)	۱- تهديدات (t) ۱- سست کردن بنیان‌های اصلی شیعه مانند شهادت طلبی و روحیه مبارزه و تسلیم‌ناپذیری شیعیان.
راهبردهای (wt)	راهبردهای (st)	

تهديدات (t)	راهبردهای (St)	راهبردهای (Wt)
<p>۲- سکولاریزه کردن هیأت ها با دور کردن هیأت ها از مفاهیم انقلابی و ولایت پذیری.</p> <p>۳- ایجاد اختلاف میان شیعه و سنی از طریق بعضی از هیأت های مذهبی</p>	<p>۲- مقابله با ترویج اختلاف بین شیعه و سنی از طریق آگاهی دادن و توجه دادن مداحان، مبلغین و سخنوران محافل حسینی و برگزاری دوره های توانمند سازی.. (اولویت اول)</p> <p>۳- مقابله با سکولاریزه کردن هیأت ها از طریق بیان اهداف قیام امام حسین (ع) و سازش ناپذیری ایشان با جبهه ظلم و استکبار توسط مداحان و سخنوران و مبلغین. (اولویت اول)</p>	<p>۲- مقابله با سکولاریزه کردن هیأت ها و مقابله با دور کردن هیأت ها از مفاهیم انقلابی و ولایت پذیری.</p>

۵- بحث، نتیجه گیری و پیشنهادات

این تحقیق با هدف اصلی؛ طراحی و تدوین راهبردهای ارتقاء قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران با تاکید بر کارکردهای هیأت های مذهبی انجام گرفت. برای رسیدن به این مهم کارکردهای هیأت های مذهبی به دو بخش تقسیم گردید، ۱- کارکرد اصلی، شامل کارکرد توسعه فرهنگ شیعی و عاشورایی و ۲- کارکردهای فرعی، شامل کارکردهای فرهنگی، سیاسی، اجتماعی، دینی و مذهبی، اقتصادی، هنری، نظامی و ....

با بررسی محیط داخلی (نقاط ضعف ها، قوت ها) و محیط خارجی (فرصت ها و تهدیدها) هیأت های مذهبی مشخص گردید که موقعیت هیأت های مذهبی در حال حاضر فعال خفیف (تهاجمی خفیف) است که با بکاربردن راهبردهای ارائه شده در پنج سال آینده (مطلوب) به حالت فعال شدید (تهاجمی شدید) تغییر خواهد یافت. رسیدن به وضع مطلوب مستلزم استفاده درست از فرصت ها و تقویت بیشتر قوت هاست. همچنین پوشش دادن مناسب و معقول آسیب ها و ضعف های محتوایی و شکلی اساسی و پرهیز از تهدیدات است. همان طور که پیش از این بیان شد، این پژوهش به لحاظ روش شناختی از الگوی نظری «کارکردگرایی مرتون» بهره برده است. مرتون به پنج نوع کارکرد معتقد است: کارکرد آشکار، کارکرد پنهان، کارکردها، پیامدهای پیش بینی نشده (نتایج ناخواسته) و بی کارکرد. به اعتقاد مرتون هر نهاد یا ساختار اجتماعی (گروه های مذهبی) به طور کلی می تواند دو نوع کارکرد داشته باشد: آشکار و پنهان. کارکردهای آشکار (کارکردهای اصلی در این تحقیق) آن کارکردهایی است که با قصد قبلی صورت می گیرد. حال آنکه کارکردهای پنهان (کارکردهای فرعی در این تحقیق) بدون قصد قبلی اجرا می شود (ریترز، ۱۳۸۰، ص ۱۴۷).

تحقیقات پیشین در خصوص کارکردهای اصلی هیأت های مذهبی که همانا توسعه فرهنگ

شیعی و عاشورایی است که موجب ایجاد و توسعه فرهنگ شیعی، برقرار نمودن ارتباط مستمر مردم با باورهای مذهبی تشیع، تحکیم پیوند مردم با اهل بیت عصمت و طهارت (ع) و به طور کلی ایجاد، تقویت روحیه و انگیزه مذهبی عزاداران است، نیز همین مسئله را تأیید می‌نماید. محسن مظاهری (۱۳۸۹) در کتاب رسانه شیعه کارکردهای آشکار هیأت‌های مذهبی را نقش آفرینی سیاسی، اسوه‌سازی و تقویت باورهای دینی می‌داند. در کنار کارکردهای اصلی، کارکردهای فرعی یا همان کارکردهای پنهان هیأت‌های مذهبی را تقویت همبستگی اجتماعی، تثبیت نظام اخلاقی، حفظ الگوی جامعه، کارکرد فراغتی و تسکین آلام و تخدیر مصائب فردی و اجتماعی برمی‌شمارد. در این پژوهش به طور کلی بر خلاف مظاهری کارکردهای فرعی به چندین بخش (فرهنگی، سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و ...) تقسیم شده است که اجزای متعددی را نسبت به پنج مورد اشاره ایشان در بر می‌گیرد.

در مقاله مهری بهار و ابوالفضل احمدی (۱۳۹۲) با عنوان «بررسی جامعه‌شناختی تغییرات کارکردی هیأت‌های مذهبی» از کارکردهای اصلی (آشکار) هیأت‌های مذهبی بازتولید، تقویت و انتقال باورداشت‌های مذهبی، تقویت عقلانیت و حمایت از ایدئولوژی، صیانت، تداوم و انتشار مذاهب و ادیان) به ویژه با جذب اعضای جدید) و کارکردهای فرعی نیز تقویت انسجام و همبستگی اجتماعی، تثبیت نظام اخلاقی و تقویت جامعه‌پذیری اعضا قلمداد شده است. در این مقاله نیز مانند پژوهش مظاهری (۱۳۸۹) کارکردهای مورد اشاره در پژوهش حاضر به صورت فراگیری بیان گردیده است.

۵-۱- نتیجه‌گیری

بدون شک یکی از مهم‌ترین و اصلی‌ترین ظرفیت‌های نظام اسلامی و اساسی‌ترین مظهر و مؤلفه قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران خیل عظیم عاشقان و دلدادگان حضرت اباعبدا... الحسین (ع) است که در یک ساختار غیردولتی و یکپارچه مردمی به نام هیأت‌های مذهبی ساماندهی و سازماندهی شده‌اند. در این هیأت‌ها می‌توان علاوه بر کادرسازی و تربیت نیروهای مؤمن، معتقد و انقلابی، عمیق‌ترین معارف و آموزه‌های دینی را در کنار مسائل فرهنگی، اجتماعی و سیاسی در بدنه مردمی آن ترویج و تزریق نمود. به طور قطع با دقت و برنامه‌ریزی برای مقابله و جلوگیری از بروز برخی از آسیب‌ها و تهدیدات برشماری شده در این تحقیق می‌توان حداکثر بهره‌برداری را از این ودیعه الهی و قدرت نرم ارزشمند و گرانبه‌تر در جهت اهداف مقدس نظام جمهوری اسلامی برد. در این پژوهش راهبردهای ارتقاء قدرت نرم جمهوری اسلامی در قالب ۱۱ راهبرد (۶ راهبرد با اولویت اول و ۵ راهبرد با اولویت دوم) در جدول شماره (۸) بیان گردید. با بررسی نتایج فهرست ضعف‌ها، قوت‌ها،

فرصت‌ها و تهدیدات هیأت‌های مذهبی مشخص گردید که:

- هیأت‌های مذهبی در جامعه اسلامی در حال حاضر از نقاط قوت قابل توجهی برخوردار است. بنابراین هیأت‌های مذهبی باید از سه نقطه قوت اساسی خود که همانا الگوسازی و الگودهی مناسب از سیره معصومان و امام حسین (ع) برای اصلاح در فکر و رفتار فرد و جامعه، ارتقاء معرفت و بصیرت دینی شیعیان و تحکیم و گسترش معارف الهی و مبانی اعتقادی به ویژه نماز و امر به معروف و نهی از منکر و ... و تحکیم پایه‌های «ولایت» در جامعه اسلامی است بیشترین بهره را برده و در جهت تحکیم آنها برنامه ریزی مناسبی داشته باشند.

- هیأت‌های مذهبی برای رسیدن به وضع مطلوب در بعد محتوایی از بی توجهی به تحکیم پایه‌های «ولایت» و ولایت‌مداری در هیأت‌های مذهبی، غفلت از مصالح جهان اسلام و ترویج اختلاف شیعه و سنی در بعضی از هیأت‌ها و دروغ گفتن و ارائه مطالب کذب و روضه‌های جعلی در عزاداری‌ها و در بعد شکلی از آسیب رساندن به بدن با قمه، زنجیر یا هر وسیله دیگر، برخورد کاسبکارانه بعضی از متولیان و مداحان با عزاداری و هیأت‌های مذهبی و مداحی‌های ریتمیک (عموماً به سبک ترانه‌های غربی) و حرکت‌های غیر متعارف در قالب سینه زنی پرهیز نمایند.

- برای رسیدن به وضع مطلوب در حوزه تهدیدات کارکردی هیأت‌های مذهبی باید با عوامل سست کردن بنیان‌های اصلی شیعه مانند شهادت طلبی و روحیه مبارزه و تسلیم‌ناپذیری شیعیان، سکولاریزه کردن هیأت‌های با دور کردن هیأت‌ها از مفاهیم انقلابی و ولایت‌پذیری و همچنین ایجاد اختلاف میان شیعه و سنی از طریق بعضی از هیأت‌های مذهبی مقابله نمود.

- همین‌طور برای رسیدن به وضع مطلوب باید از فرصت‌های کارکردی هیأت‌های مذهبی از قبیل: وجود ایام محرم (دهه محرم) و تاسوعا و عاشورای حسینی، اربعین حسینی و پیاده روی ۲۰ میلیونی شیعیان از نجف به کربلا به عنوان بزرگترین راهپیمایی جهان و مظهر قدرت شیعه و وجود محبت اهل بیت (ع) در دل‌های شیعیان و به ویژه حب امام حسین (ع) و یاران وفادارش در قلوب عموم شیعیان در جهان و کشور با برنامه ریزی مناسب نهایت بهره را برد.

۵-۲- پیشنهادها

۱) با توجه به فقدان طرح جامع (چشم انداز) و راهبردهای ارتقاء هیأت‌های مذهبی و مقابله با آسیب‌ها و تهدیدات آن، توصیه می‌شود که تمهیدات لازم در کشور برای اجرایی شدن نتایج این تحقیق و راهبردهای ارتقاء هیأت‌های مذهبی و مقابله با آسیب‌ها و

تهدیدات آن که بر آیند نقطه نظر بسیاری از نخبگان کشور در این حوزه می‌باشد، فراهم گردد و نتایج و یافته‌های این پژوهش در سیر مراحل تصویب و پیاده‌سازی توسط نهادهای متولی مانند سازمان تبلیغات اسلامی، شورای هیأت‌های مذهبی کشور، سازمان بسیج مداحان کشور و هیأت رزمندگان کشور در سطح راهبردی قرار گیرد.

۲) نتایج این تحقیق نشان داد که یکی از ضعف‌های اساسی در زمینه مقابله با تهدیدات و آسیب‌های هیأت‌های مذهبی، نامشخص بودن کارکرد، وظائف، سهم و نقش هر یک از مراکز و دستگاه‌های فرهنگی، سیاسی و امنیتی نظام اسلامی در مقابله مؤثر با آن است. توصیه می‌شود که؛ توسط مراکز راهبردی کشور همچون شورای عالی انقلاب فرهنگی در چارچوب نتایج این تحقیق، با انجام پژوهش دیگر سهم و نقش هر یک از مراکز و دستگاه‌های فرهنگی کشور در مقابله با این تهدیدات و آسیب‌ها را تعیین و راهبردهای بخشی متناظر بر اهداف و وظایف مراکز و دستگاه‌های فرهنگی، سیاسی و امنیتی کشور تدوین گردد.

۳) با توجه به اینکه اکثر صاحب نظران در این تحقیق بر این باورند که یکی از ضعف‌های اساسی در خصوص هیأت‌های مذهبی در نظام جمهوری اسلامی ایران، فقدان ارائه مدل مناسب و کامل می‌باشد. مدلی که بتوان با ارائه آن متولیان هیأت‌ها خود و وضعیت هیأت خود را با آن بسنجند و در صدد رفع آسیب‌ها و مقابله با تهدیدات بر آیند. در این زمینه پیشنهاد می‌شود شاخص‌های هیأت مطلوب طراحی شده و هیأت‌های موفق شناسایی و به عنوان الگو به هیأت‌های مذهبی سراسر کشور ارائه گردد.

۴) یافته‌های این تحقیق نشان داد یکی از ضعف‌های اساسی در حوزه هیأت‌های مذهبی در جمهوری اسلامی ایران فقدان مراکز رصد این هیأت‌ها در سطح راهبردی و عملیاتی است. پیشنهاد می‌گردد، تحقیق دیگری با هدف ارائه الگو برای ایجاد و ساماندهی مراکز رصد هیأت‌های مذهبی در دستگاه‌های متولی از جمله سازمان تبلیغات اسلامی انجام گیرد. تا بتوان با بهره‌گیری از همه ظرفیت‌های موجود و رصد به موقع و اشراف اطلاعاتی؛ ضمن مقابله با آسیب‌ها و ضعف‌های داخلی، تهدیدات دشمن را پیش بینی، پیشگیری و با اقدامات خلاقانه و پیشدستانه با آن مقابله نمود.

۶- منابع

۶-۱- منابع فارسی

الف) مقاله‌ها

۱. احمدی، ابوالفضل. (۱۳۹۴)، بررسی جامعه‌شناختی رابطه سبک زندگی و هیأت‌های مذهبی، نشریه مهندسی فرهنگی سال نهم، شماره ۸۳، بهار ۱۳۹۴، ص ۱۱.
۲. ایزدی، قدرت... (۱۳۸۷)، مؤلفه‌های قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران با رویکرد اسلامی، فصلنامه معرفت سیاسی، شماره ۸.
۳. بهار، مه‌ری و احمدی، ابوالفضل (۱۳۹۳)، بررسی جامعه‌شناختی تغییرات کارکردی هیأت‌های مذهبی، نشریه مهندسی فرهنگی، شماره ۸۰، تابستان ۱۳۹۳.
۴. خیمه (۱۳۸۲-۱۳۸۴)، مجله خیمه، نشریه هیأت‌های مذهبی در ایران، تمام شماره‌ها از ۱ الی ۲۳. قم
۵. خیمه، شماره ۱۷ و ۱۸، خرداد و تیر ۱۳۸۴
۶. درودی، مسعود (۱۳۹۴)، کارکرد سیاسی هیأت‌های مذهبی در ایران، فصلنامه ژرف پژوه، سال دوم، شماره ۲ و ۳، زمستان و بهار ۹۴-۱۳۹۳.
۷. زرغانی، هادی (۱۳۸۸)، مقدمه‌ای بر قدرت ملی، مبانی، کارکردها، محاسبه و سنجش، تهران، پژوهشکده مطالعات راهبردی.
۸. مجدالاشرفی، سید منصور (۱۳۸۴)، کارکردهای اجتماعی هیأت‌های مذهبی، نشریه خیمه، مهرماه، شماره ۲۱، ص ۱۴.

ب) کتاب‌ها

۱. قرآن کریم، ترجمه دکتر مهدی فولادوند.
۲. نهج البلاغه (۱۳۸۳) سخنان امام علی (ع)، ترجمه محمد دشتی، قم، انتشارات مهدی موعود بوشهر.
۳. ابن طاووس، سید (۱۳۸۱)، لهوف، ترجمه میر ابوالحسن ابوطالبی، تهران، انتشارات سروش.
۴. جمعی از نویسندگان (۱۳۸۷)، فضیلت و آیین مجالس ذکر اهل بیت (ع) از منظر امام خمینی و مقام معظم رهبری، واحد پژوهش دفتر فرهنگی فخرالائمه.
۵. دورکیم، امیل (۱۳۸۳)، صور ابتدائی حیات دینی، باقر پرهام، تهران، مرکز.
۶. رحمانی، جبار و همکاران (۱۳۸۱)، هیأت‌های عزاداری در جامعه ایران، تحقیق درسی فرهنگ و توسعه، استاد، دکتر فکوهی.
۷. ریویر، کلود (۱۳۸۲)، درآمدی بر انسان‌شناسی، ترجمه ناصر فکوهی، تهران، نشر نی.
۸. فاطمی، مرتضی (۱۳۸۶)، آسیب‌شناسی عزاداری، قم، انتشارات ائمه، چاپ اول.
۹. صحیفه نور (۱۳۷۵)، انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ج ۲۱، ص ۱۷۳. ج ۱۵،

- ص، ۳۳۰-۳۳۳ و ج ۱۶، ص ۳۴۶ و ج ۱۷، ص ۵۷.
۱۰. محدثی، جواد (۱۳۸۱)، فرهنگنامه عاشورا (خلاصه «فرهنگ عاشورا» برای جوانان)، قم، نشر معروف.
  ۱۱. مطهری، مرتضی (۱۳۷۹)، حماسه حسینی، ج ۱ و ج ۲، تهران، انتشارات صدرا.
  ۱۲. مظاهری، محسن (۱۳۸۹)، رسانه شیعه، تهران، شرکت چاپ و نشر بین الملل.
  ۱۳. میتزبرگ، جان (۱۹۸۷)، مدیریت راهبردی صنعتی، ترجمه علی محقر و همکاران، مشهد، سخن گستر.
  ۱۴. نای، جوزف اس، (۱۳۸۹)، آموزش عالی، فرهنگ عامه و قدرت نرم (پیشگفتار درک قدرت نرم)، ترجمه سید محسن روحانی-تهران، انتشارات دانشگاه امام صادق (ع).
  ۱۵. .... (۱۳۸۸)، قدرت نرم، با مقدمه اصغر افتخاری، ترجمه سید محسن روحانی- مهدی ذوالفقاری، تهران، انتشارات دانشگاه امام صادق (ع) و پژوهشکده بسیج.
  ۱۶. نوری، حاج میرزا حسین (۱۳۷۹)، چشم اندازی به تحریفات عاشورا، لولوء و مرجان، مصطفی درایتی، قم، احمد مطهری.
  ۱۷. هالیستر، جان نورمن (۱۳۷۳)، تشیع در هند، ترجمه آزر میدخت، مشایخ فریدی، مرکز نشر دانشگاهی.
  ۱۸. همیلتون، ملکوم (۱۳۷۷)، جامعه‌شناسی دین، محسن ثلاثی، تهران، تبیان.
  ۱۹. هیأت (۱۳۹۱)، فضیلت و آیین مجالس ذکر اهل بیت (ع) در بیان و سیره ائمه هدی، امام و رهبری، قم، انتشارات مهر فاطمه.

ج) منابع اینترنتی و ...

۱. پورسلطان، علی اکبر (۱۳۹۱)، آسیب شناسی هیأت‌های مذهبی، سایت فجر ۵۷.
۲. جباری، علی و جدیدی، اکبر (۱۳۸۶)، آسیب شناسی مراسم عزاداری‌های حسینی در اندیشه‌های امام (ره) و مقام معظم رهبری، تهران، سایت راسخون.
۳. روحانی نژاد، حجت‌الاسلام حسین (۱۳۹۱)، معاون امور فرهنگی و تبلیغ سازمان تبلیغات اسلامی مصاحبه مطبوعاتی.
۴. دریکوند، حجت‌الاسلام روح الدین (۱۳۹۲)، رئیس شورای هیأت‌های مذهبی کشور، مصاحبه با خبرگزاری بین‌المللی قرآن (ایکنا).
۵. شریفی، هادی، (۱۳۹۳)، مقاله «تهاجم هیأت‌ها و تهاجم به هیأت‌ها»، خبرگزاری تسنیم، ۰۲/آبان/۱۳۹۳.
۶. معممی نژاد، رضا (۱۳۹۴)، مدیرکل تشکل‌های دینی و مراکز فرهنگی سازمان تبلیغات اسلامی، مصاحبه مطبوعاتی، خبرگزاری فارس، زنجان، ۲۲/۰۷/۹۴.
۷. میرزایی، امیر حسین (۱۳۹۰)، آسیب شناسی مراسمات عزاداری از منظر مقام معظم رهبری، نصر نیوز

۶-۲- منابع لاتین

1. Bourdieu, Pierre (1984). **Distinction**. London, Routledge & Kegan Paul. Brown, Roger (1965). **Psychology & Social Structure**. New York, The Free Press
2. Parsons, Talcotte (1964). **The Social System**. New York, a Free Press Paper Back and Macmillan. Pub.
3. Rosengern, Karl Erik (1996). **Media Effects and Beyond, Culture, Socialization and Lifestyle**. London and New York, Routledge.
4. Solomon, Michael R. (1994). **Consumer Behavior**. Boston, Allyn & Bacon.
5. Nye, J.S. (2005). **Soft Power And Higher Education**, Harvard, Harvard University Press, www.educause.edu/ir/library/pdf/FFP0502S.pdf, accessed, 18 Dec. 2008.
6. Nye, Joseph.s., (2004), **The Benefits of Soft Power**.
7. Nye, Joseph Jr. (2011). **The Future of Power**. New York, Public Affairs.

